

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ
ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

Методичні рекомендації
для проведення практичних занять
з дисципліни
«ФІНАНСИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

УДК 332.01

М98

Рецензенти:

Семенець І.В. – канд.екон.наук, доц., доцент кафедри економіки підприємства

КПНУ ім. І. Огієнка

Рудик В.К. – д-р екон. наук, завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування

та електронних платіжних систем Подільського державного аграрно-технічного

університету

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ПДАТУ

протокол № __ від _____ 2021 р.

Фугело П.М.

Ф94   Фінанси місцевого самоврядування : методичні рекомендації для проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2021 р. 80 с.

В даній роботі представлені теоретичні та практичні завдання для проведення практичних та семінарських занять з дисципліни «Місцеві фінанси». Призначено для студентів освітнього рівня «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

УДК 332.01

@ Фугело П.М. 2021

@ ПДАТУ, 2021

ВСТУП

„Місцеві фінанси” – дисципліна, яка вивчає фінансові відносини, що виникають на різних рівнях адміністративно-територіальних утворень у процесі формування та використання фінансових ресурсів.

Мета дисципліни - формування системи знань студентів про сутність і роль місцевих фінансів у економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень та механізм їх функціонування.

Завдання курсу дати студентам спеціальні знання та вміння самостійно орієнтуватися в фінансових процесах органів місцевого самоврядування; вивчення ними суті і значення місцевих фінансів, засад їхнього функціонування як одного із дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування; набуття вмінь аналізувати використання доходів органів місцевого самоврядування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- поняття і роль фінансів регіону;
- основні напрями діяльності регіональних органів влади в досягненні ефективних результатів в фінансовому розвитку регіону;
- методику аналізу фінансової діяльності у регіонах;
- порядок прийняття управлінських рішень, направлених на поліпшення фінансового стану підприємств, організацій регіону;
- методи прогнозування розвитку фінансів регіону;
- способи фінансового забезпечення соціально - економічного розвитку регіону.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

- 1.1. Призначення, сутність та функції місцевих фінансів
- 1.2. Інститут місцевого самоврядування у вітчизняному законодавстві
- 1.3. Система місцевого самоврядування

ТЕСТИ

1. Коли вчення про місцеві фінанси виокремилось у самостійну галузь знань:

- а) наприкінці XVIII ст.;
- б) у другій половині XIX ст.;
- в) у першій половині XX ст.;
- г) на початку XIX ст.

2. Що є синонімом поняття «місцеві фінанси»:

- а) фінанси місцевих органів влади;
- б) муніципальні фінанси;
- в) фінанси територіальної громади;
- г) усі відповіді правильні.

3. Необхідною умовою існування місцевих фінансів є:

- а) функціонування інституту місцевого самоврядування;
- б) виникнення державних фінансів;
- в) прийняття Конституції;
- г) усі відповіді правильні.

4. Який зміст першого етапу розвитку науки про місцеві фінанси:

- а) розвивається вчення про місцеві фінанси капіталістичних країн;
- б) відроджується інститут місцевого самоврядування, що визначило інтенсивний розвиток науки про місцеві фінанси;
- в) існувало дві наукові школи, розробки яких стосувались економічної природи та сутності місцевих фінансів;

г) занепадає наука про місцеві фінанси.

5. Які особливості другого етапу розвитку науки про місцеві фінанси:

а) занепадає наука про місцеві фінанси;

б) існувало дві наукові школи, розробки яких стосувались економічної природи та сутності місцевих фінансів;

в) розвивається вчення про місцеві фінанси капіталістичних країн;

г) відроджується інститут місцевого самоврядування, що визначило інтенсивний розвиток науки про місцеві фінанси.

6. Що характеризує третій етап розвитку науки про місцеві фінанси:

а) існувало дві наукові школи, розробки яких стосувались економічної природи та сутності місцевих фінансів;

б) розвивається вчення про місцеві фінанси капіталістичних країн;

в) відроджується інститут місцевого самоврядування, що визначило інтенсивний розвиток науки про місцеві фінанси;

г) занепадає наука про місцеві фінанси.

7. Чим відзначається четвертий етап розвитку науки про місцеві фінанси:

а) існувало дві наукові школи, розробки яких стосувались економічної природи та сутності місцевих фінансів;

б) відроджується інститут місцевого самоврядування, що визначило інтенсивний розвиток науки про місцеві фінанси;

в) занепадає наука про місцеві фінанси;

г) розвивається вчення про місцеві фінанси капіталістичних країн.

8. Як трактував поняття «місцеві фінанси» О. Д. Василик:

а) система економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань;

б) об'єктивна форма економічних відносин, пов'язана з розподілом і перерозподілом вартості ВВП, у процесі яких відбувається формування та

використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб регіонів країни;

в) сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку відповідних територій;

г) система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих функцій.

9. З погляду О. П. Кириленко, місцеві фінанси – це:

а) сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку відповідних територій;

б) система економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань;

в) система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих функцій;

г) об'єктивна форма економічних відносин, пов'язана з розподілом і перерозподілом вартості ВВП, у процесі яких відбувається формування та використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб регіонів країни.

10. Як розглядали зміст місцевих фінансів М. А. Гапонюк і В. П. Яцюта:

а) це об'єктивна форма економічних відносин, пов'язана з розподілом і перерозподілом вартості ВВП, у процесі яких відбувається формування та використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб регіонів країни;

- б) система економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань;
- в) сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку відповідних територій;
- г) система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих функцій.

11. Сутність розподільчої функції місцевих фінансів полягає в тому, що це:

- а) розподіл вартості ВВП на конкретні види грошових коштів, які направляються на задоволення потреб регіонів у соціально-економічному розвитку;
- б) створення таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо заінтересованими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень місцевих податків і зборів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їхнє розпорядження;
- в) контроль за дотриманням вартісних і натуральних пропорцій як у розвитку регіону в цілому, так і окремих його адміністративно-територіальних одиниць, підприємств сфери матеріального виробництва та закладів соціально-культурної сфери;
- г) вирішення одного з найважливіших завдань формування ефективної територіальної структури фінансового господарства – забезпечення економічного зростання регіонів.

12. Зміст контрольної функції місцевих фінансів такий:

- а) контроль за дотриманням вартісних і натуральних пропорцій як у розвитку регіону в цілому, так і окремих його адміністративно-територіальних одиниць,

підприємств сфери матеріального виробництва та закладів соціально-культурної сфери;

б) розподіл вартості ВВП на конкретні види грошових коштів, які направляються на задоволення потреб регіонів у соціально-економічному розвитку;

в) створення таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо заінтересованими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень місцевих податків і зборів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їхнє розпорядження;

г) вирішення одного з найважливіших завдань формування ефективної територіальної структури фінансового господарства – забезпечення економічного зростання регіонів.

13. У чому знаходить свій прояв стимулювальна функція місцевих фінансів:

а) створення таких умов, за яких органи місцевого самоврядування стають безпосередньо заінтересованими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень місцевих податків і зборів, ефективному використанні фінансових ресурсів, які надходять у їхнє розпорядження;

б) вирішення одного з найважливіших завдань формування ефективної територіальної структури фінансового господарства – забезпечення економічного зростання регіонів;

в) розподіл вартості ВВП на конкретні види грошових коштів, які направляються на задоволення потреб регіонів у соціально-економічному розвитку;

г) контроль за дотриманням вартісних і натуральних пропорцій як у розвитку регіону в цілому, так і окремих його адміністративно-територіальних одиниць, підприємств сфери матеріального виробництва та закладів соціально-культурної сфери.

14. У чому полягає сутність принципу бюджетної еквівалентності:

- а) фінансові ресурси на локальному рівні мають відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть мешканці територіальних громад, а можливості отримання ними суспільно значущих благ і послуг мають зростати відповідно до збільшення обсягу податкових надходжень;
- б) держава має вирівнювати фінансові можливості депресивних регіонів;
- в) наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значущих благ і послуг, які надають мешканцям територіальних громад при розмежуванні видатків між різними ланками бюджетної системи;
- г) делегування частини компетенцій і відповідальності від центральних органів державного управління органам місцевого самоврядування.

15. Що необхідно розуміти під принципом національної солідарності:

- а) делегування частини компетенцій і відповідальності від центральних органів державного управління органам місцевого самоврядування;
- б) фінансові ресурси на локальному рівні мають відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть мешканці територіальних громад, а можливості отримання ними суспільно значущих благ і послуг мають зростати відповідно до збільшення обсягу податкових надходжень;
- в) держава має вирівнювати фінансові можливості депресивних регіонів;
- г) наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значущих благ і послуг, які надають мешканцям територіальних громад при розмежуванні видатків між різними ланками бюджетної системи;

16. Чим характеризується зміст принципу субсидійності:

- а) фінансові ресурси на локальному рівні мають відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть мешканці територіальних громад, а можливості отримання ними суспільно значущих благ і послуг мають зростати відповідно до збільшення обсягу податкових надходжень;
- б) держава має вирівнювати фінансові можливості депресивних регіонів;
- в) наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значимих благ і послуг, які надають мешканцям територіальних громад при розмежуванні видатків між різними ланками бюджетної системи;

г) делегування частини компетенцій і відповідальності від центральних органів державного управління органам місцевого самоврядування.

17. Що лежить в основі принципу фінансової децентралізації:

а) наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значущих благ і послуг, які надають мешканцям територіальних громад при розмежуванні видатків між різними ланками бюджетної системи;

б) фінансові ресурси на локальному рівні мають відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть мешканці територіальних громад, а можливості отримання ними суспільно значущих благ і послуг мають зростати відповідно до збільшення обсягу податкових надходжень;

в) держава має вирівнювати фінансові можливості депресивних регіонів;

г) делегування частини компетенцій і відповідальності від центральних органів державного управління органам місцевого самоврядування.

18. Який законодавчий акт регламентує питання місцевих фінансів в Україні:

а) Закон України «Про місцеві фінанси України»;

б) Закон України «Про державні та місцеві фінанси України»;

в) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;

г) усі відповіді правильні.

19. Яке положення стосовно місцевого самоврядування визначено в Конституції України:

а) центральна влада і територіальні громади здійснюють місцеве самоврядування в порядку, встановленому законом;

б) центральна влада здійснює загальнодержавне і місцеве самоврядування в порядку, встановленому законом;

в) центральна влада здійснює місцеве самоврядування в порядку, встановленому законом;

г) територіальна громада здійснює місцеве самоврядування в порядку, встановленому законом.

20. Яким законодавчим актом уперше було визначено, що органи місцевого самоврядування можуть брати участь у фінансово-кредитних відносинах:

- а) Закон Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування»;
- б) Закон України «Про цінні папери і фондову біржу»;
- в) Закон України «Про бюджетну систему України»;
- г) Бюджетний кодекс України.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. Зіставте погляди науковців минулого і сучасності на поняття «місцеві фінанси». Які спільні та відмінні риси можна простежити у їхніх визначеннях?
2. Обґрунтуйте застосування на практиці функцій місцевих фінансів. Який механізм їх дії в економіці ринкового типу?
3. Що собою являє система місцевого самоврядування в Україні та на яких принципах функціонує?
4. Аргументуйте роль місцевих фінансових інститутів у формуванні фінансової бази місцевого самоврядування.
5. Чи вбачаєте ви доцільність у змінах нормативно-правового забезпечення місцевих фінансів в Україні? Обґрунтуйте свою думку.

ТЕМА 2. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

- 2.1. Суть та основні положення державної регіональної фінансової політики.
- 2.2. Місцеві бюджети в економічній системі держави.

ТЕСТИ

1. Сукупність державних заходів щодо використання фінансових відносин для виконання державою своїх функцій – це:

- а) правова політика;
- б) фінансова політика;
- в) фінансовий механізм;

г) соціально-економічна політика.

2. Бюджетна політика є елементом:

а) податкової політики;

б) митної політики;

в) економічної політики;

г) фінансової політики.

3. Система принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі – це:

а) податкова політика;

б) фіскальна політика;

в) бюджетна політика;

г) митна політика.

4. Сфера діяльності, пов'язана з відносинами між окремими групами осіб, у тому числі соціальними групами, ядром якої є проблема завоювання, утримання і використання влади для досягнення певної мети, – це:

а) політика;

б) тактика;

в) стратегія;

г) механізм.

5. На макроекономічному рівні мета фінансової політики у найбільш повному сенсі полягає в оптимальному розподілі і перерозподілі:

а) чистого прибутку – між галузями народного господарства, соціальними групами населення, територіями;

б) валового внутрішнього продукту – між галузями народного господарства, соціальними групами населення, територіями;

в) доходів громадян – між галузями народного господарства, соціальними групами населення, територіями;

г) грошових коштів і фінансових ресурсів.

6. Система заходів, що їх здійснює центральна влада задля управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу й використання фінансових ресурсів у регіонах та інших адміністративно-територіальних одиницях, – це:

- а) система державного управління економікою;
- б) політика регіонального розвитку;
- в) державна регіональна політика;
- г) державна фінансова політика у сфері місцевих фінансів.

7. До об'єкта державної регіональної політики не належать:

- а) територія держави;
- б) визначені законодавством регіони держави;
- в) макрорегіони;
- г) органи місцевого самоврядування.

8. До принципів державної регіональної політики не належать:

- а) конституційність та законність;
- б) єдність;
- в) централізація;
- г) партнерство.

9. Мета державної політики у сфері місцевих фінансів – це:

- а) найповніше забезпечення використання ресурсного потенціалу держави та суб'єктів господарювання;
- б) найповніше забезпечення використання ресурсного потенціалу регіонів через оптимальне поєднання інтересів держави і кожної території регіону;
- в) забезпечення використання ресурсного потенціалу кожної території регіону як відокремленої закритої системи;
- г) найповніше забезпечення використання ресурсного потенціалу сукупності суб'єктів господарювання та сфер економічної діяльності.

10. Система принципів і процедур організації різноманітних видів фінансової діяльності на місцевому чи регіональному рівні з боку органів

місцевої влади задля досягнення цілей та завдань, на розв'язання яких спрямовуються відповідні фінансові ресурси, – це:

- а) державна фінансова політика у сфері місцевих фінансів;
- б) фінансова політика органів місцевого самоврядування;
- в) інвестиційна політика органів місцевого самоврядування;
- г) боргова політика органів місцевого самоврядування.

11. Система довгострокових цілей, основних напрямів і засобів для забезпечення інвестиційної діяльності в інтересах економічного і соціального розвитку території, одна з головних складових частин стратегії залучення інвестицій органів місцевого самоврядування – це:

- а) державна фінансова політика у сфері місцевих фінансів;
- б) фінансова політика органів місцевого самоврядування;
- в) інвестиційна політика органів місцевого самоврядування;
- г) боргова політика органів місцевого самоврядування.

12. Сукупність заходів щодо здійснення й обслуговування місцевих запозичень, управління місцевим боргом з метою розв'язання проблем територіальних громад – це:

- а) державна фінансова політика у сфері місцевих фінансів;
- б) фінансова політика органів місцевого самоврядування;
- в) інвестиційна політика органів місцевого самоврядування;
- г) боргова політика органів місцевого самоврядування.

13. Безпосередньо до завдань державної фінансової політики у сфері місцевих фінансів не належать:

- а) зближення рівнів соціально-економічного розвитку окремих регіонів;
- б) надання фінансової допомоги територіям, які не мають достатніх ресурсів для виконання покладених на них функцій і обов'язків;
- в) створення умов для надання громадських послуг за єдиними стандартами на всій території країни;
- г) створення умов щодо своєчасного погашення державного боргу.

14. Процес усунення вертикальних і горизонтальних дисбалансів – це:

- а) фінансове вирівнювання;
- б) вертикальні фіскальні дисбаланси;
- в) горизонтальний фіскальний дисбаланс;
- г) фінансова автономія.

15. Невідповідність між обсягами фінансових ресурсів того чи іншого рівня влади, регіонального або місцевого, і обсягами завдань та обов'язків, які на нього покладено у процесі розподілу компетенцій між центральною і місцевою владою, – це:

- а) фінансове вирівнювання;
- б) вертикальні фіскальні дисбаланси;
- в) горизонтальний фіскальний дисбаланс;
- г) фінансова автономія.

16. Невідповідність між обсягами фінансових ресурсів однієї або кількох територіальних одиниць одного рівня і обсягами завдань, які на них покладено і які забезпечуються іншими територіальними одиницями цього рівня, – це:

- а) фінансове вирівнювання;
- б) вертикальні фіскальні дисбаланси;
- в) горизонтальний фіскальний дисбаланс;
- г) фінансова автономія.

17. До об'єктивних причин, що визначають необхідність запровадження в Україні фінансового вирівнювання, не належать:

- а) нерівномірність територіального розміщення продуктивних сил, яка зумовлює диференціювання податкової бази регіонів і територій України;
- б) значна диференціація обсягів витрат у сфері надання державних і громадських послуг та цін на ці послуги;
- в) необхідність передачі від центральної влади на місцевий рівень значної частини видатків, не властивих її конституційним функціям;
- г) нерівномірність розподілу податкового навантаження з акцизних податків, зокрема податку на додану вартість.

18. Система науково обґрунтованих і законодавчо визначених засад і заходів щодо вдосконалення розвитку взаємовідносин між різними ланками бюджету, яка розробляється з метою оптимального збалансування бюджетних параметрів з урахуванням бюджетних пріоритетів, роз витку бюджетної сфери й необхідності забезпечення ефективного виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх функцій, – це:

- а) бюджетна політика;
- б) податкова політика;
- в) митна політика;
- г) інвестиційна політика.

19. Система відносин, які складаються між платником податку і державою, а також стратегія їхніх дій у різних умовах господарювання та економічних системах – це:

- а) бюджетна політика;
- б) податкова політика;
- в) митна політика;
- г) інвестиційна політика.

20. Комплекс правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на розширення й активізацію інвестиційних процесів, – це:

- а) бюджетна політика;
- б) податкова політика;
- в) митна політика;
- г) інвестиційна політика.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

Оцінка прогнозних значень показників місцевого бюджету без урахування зміни інших факторів. На основі наведених даних щодо динаміки доходів і витрат місцевого бюджету за попередні періоди (табл. 1) оцініть прогнозне значення дефіциту відповідного бюджету на плановий період (2021

рік). Для оцінки прогнозних значень використовуйте показник середньорічного темпу росту показників доходів і видатків за попередні періоди, а дефіцит – як різницю між доходами і витратами прогнозного періоду.

Таблиця 1

Показник	Фактичне виконання за роками, тис. гривень				
	2016	2017	2018	2019	2020
Доходи	209 700,3	240 615,2	314 616,9	346 025,5	339 180,3
Витрати	242 437,2	303 588,7	333 459,5	395 661,8	403 403,2
Дефіцит	-32 736,9	-62 973,5	-18 842,6	-49 636,3	-64 222,9

ТЕМА 3. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

3.1. Склад місцевих фінансових ресурсів та оцінка автономії місцевих органів влади

3.2. Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів.

3.3. Місцеві позики в Україні та управління боргом органів місцевого самоврядування.

3.4. Види місцевих податків і зборів України.

ТЕСТИ

1. Опублікування проекту Закону України про Державний бюджет на поточний рік забезпечує:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Міністерство економіки України;
- г) Президент України.

2. Розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції щодо підготовки бюджетних запитів:

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;

- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство фінансів України.

3. Порядок надання з обласного бюджету субвенцій, дотацій і субсидій розробляє:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) фінансове управління обласної державної адміністрації;
- г) районний фінансовий відділ.

4. Місцеві фінанси – це:

- а) система економічних відносин, за допомогою яких формуються регіональні спеціальні фонди;
- б) система економічних відносин, за допомогою яких формуються, розподіляються та перерозподіляються фонди грошових коштів, що використовуються на економічний та соціальний розвиток територій;
- в) сукупність органів управління фінансами на рівні регіонів;
- г) усі відповіді правильні.

5. Затверджує і контролює бюджетний розпис:

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;
- в) Кабінет Міністрів;
- г) Міністерство фінансів України.

6. Призначає і звільняє з посади голови Рахункової палати:

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;
- в) Прем'єр-міністр;
- г) міністр фінансів.

7. Касове виконання бюджету в Україні здійснює:

- а) Національний банк України;
- б) установи банківської системи;
- в) Державне казначейство України;

г) фінансові управління обласної державної адміністрації.

8. Виконання місцевих бюджетів за видатками в Україні здійснюють:

- а) фінансові управління обласної державної адміністрації;
- б) районні фінансові відділи;
- в) органи Державного казначейства;
- г) немає правильної відповіді.

9. Факт перевиконання дохідної частини Державного бюджету України визначається за підсумками:

- а) першого місяця року;
- б) першого кварталу;
- в) півріччя;
- г) трьох кварталів.

10. Міністерство фінансів України встановляє тимчасове обмеження асигнувань загального фонду Державного бюджету України в разі виявлення, що отриманих коштів недостатньо для здійснення бюджетних асигнувань за результатами:

- а) місячного звіту;
- б) квартального звіту;
- в) піврічного звіту;
- г) річного звіту.

11. Видатки бюджету – це витрати, які:

- а) виникають за умов виконання державою своїх обов'язків;
- б) спрямовані на капітальні вкладення;
- в) передбачають поворотність і платність;
- г) усі відповіді правильні.

12. Видатки бюджету класифікують:

- а) за функціями;
- б) економічною характеристикою операцій;
- в) головним розпорядником бюджетних коштів;
- г) усі відповіді правильні.

13. Поточні бюджетні видатки – це:

- а) фінансування інвестиційної діяльності;
- б) фінансування органів державної влади, бюджетних установ;
- в) фінансування інноваційної діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

14. Функціональна класифікація означає склад видатків:

- а) за галузями економіки;
- б) розпорядниками коштів;
- в) завданнями, з виконанням яких пов'язані видатки;
- г) усі відповіді правильні.

15. Структуру бюджетної класифікації в Україні розробляє:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Національний банк України.

16. Відповідно до економічної класифікації видатки бувають:

- а) внутрішні і зовнішні;
- б) поточні і капітальні;
- в) власні і позичкові;
- г) немає правильної відповіді.

17. Секвестр бюджету застосовується:

- а) для міжбюджетного регулювання;
- б) бюджетного контролю;
- в) зменшення видатків у процесі виконання бюджету;
- д) немає правильної відповіді.

18. Сукупність усіх бюджетів, що формуються у країні, має назву:

- а) зведений бюджет;
- б) державний бюджет;
- в) місцевий бюджет;
- г) бюджетна система.

19. Сукупність показників бюджетів має назву:

- а) зведений бюджет;
- б) державний бюджет;
- в) місцевий бюджет;
- г) бюджетна система.

20. До складу бюджетної системи не входить:

- а) Державний бюджет;
- б) бюджет АРК;
- в) бюджети підприємств;
- г) місцеві бюджети.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. На підставі даних про державний бюджет країни за попередній та поточний роки, розрахуйте відносні показники, які дають змогу визначити частку кожної статті видатків у загальній сумі видатків. Результати занесіть у таблицю.

ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

4.1. Дохідна частина місцевих бюджетів.

4.2 Доходи бюджетів міст обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад

4. 3 Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів

4.4 Доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів

4.5 Склад доходів спеціального фонду місцевих бюджетів

ТЕСТИ

1. Структура доходів бюджету України включає:

- а) податкові та неподаткові надходження;
- б) доходи від операцій з капіталом;
- в) офіційні трансферти і державні цільові фонди;
- г) усі відповіді правильні.

2. За порядком та умовами зарахування доходів у бюджету вони поділяються:

- а) на зовнішні і внутрішні;
- б) власні і позичкові;
- в) закріплені і регульовані;
- г) правильної відповіді немає.

3. Який бюджет має тільки закріплені доходи:

- а) державний;
- б) місцевий;
- в) регіональний;
- г) усі відповіді правильні.

4. Державні доходи формуються шляхом застосування:

- а) податків;
- б) відрахувань;
- в) трансфертів;
- г) правильної відповіді немає.

5. Головним матеріальним джерелом доходів бюджету є:

- а) валовий внутрішній продукт;
- б) доходи підприємств державної форми власності;
- в) доходи нерезидентів;
- г) доходи державних страхових компаній.

6. Акумуляовані державою фінансові ресурси належать:

- а) до децентралізованих;
- б) централізованих;

- в) місцевих;
- г) республіканських.

7. За допомогою податків можна перерозподіляти:

- а) резервні фонди;
- б) валовий внутрішній продукт і національний дохід;
- в) вартість основного капіталу;
- г) вартість робочої сили.

8. Які нормативно-правовими документи регулюють доходи місцевих бюджетів:

- а) Конституція України;
- б) Бюджетний кодекс України;
- в) Закони України «Про Державний бюджет України на поточний рік»;
- г) усі відповіді правильні.

9. Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок:

- а) власних джерел і закріплених загальнодержавних податків;
- б) власних джерел і закріплених загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- в) валового внутрішнього продукту і національного доходу;
- г) правильної відповіді немає.

10. Закріплені доходи – це:

- а) доходи, що цілком або частково у відсотках зараховуються до відповідних видів бюджетів безстроково або на довгостроковій основі і для їх включення не потрібні рішення органів вищої ради;
- б) кошти, що безкоштовно і безповоротно передаються з одного бюджету в інший;
- в) доходи, що розподіляються між різними рівнями бюджетної системи;
- г) правильної відповіді немає.

11. До основних регульованих доходів належать:

- а) податок на додану вартість; акцизний збір; податок на прибуток підприємств;

- б) доходи комунальних підприємств;
- в) податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; податок на промисел;
- г) інші доходи.

12. Власні доходи – це:

- а) доходи, які цілком або частково у відсотках зараховуються до відповідних видів бюджетів безстроково або на довгостроковій основі і для їх включення не потрібні рішення органів вищестоящої ради;
- б) доходи, що формуються на території, підвідомчій відповідному місцевому органу влади згідно з його рішеннями;
- в) доходи, які закріплюються за певним бюджетом та є основою самостійності місцевих бюджетів;
- г) правильної відповіді немає.

13. До власних доходів належать:

- а) доходи від майна, що належить місцевій владі;
- б) доходи комунальних підприємств;
- в) місцеві податки і збори, платежі, що їх установлюють місцеві органи влади;
- г) усі відповіді правильні.

14. Цільовий міжбюджетний трансферт, призначений на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який її надав, – це:

- а) дотація;
- б) субсидія;
- в) субвенція;
- г) усі відповіді правильні.

15. Цільова грошова допомога, що надається державою за рахунок коштів бюджету, а також спеціальних фондів юридичним і фізичним особам, місцевим державним органам та іншим державам, – це:

- а) дотація;
- б) субсидія;
- в) субвенція;

г) усі відповіді правильні.

16. Методами фінансування дефіциту бюджету є:

- а) податковий, позичковий, емісійний;
- б) внутрішні і зовнішні запозичення, емісія цінних паперів;
- в) емісія кредитних ресурсів, державний борг;
- г) емісійний, внутрішні і зовнішні запозичення.

17. Залежно від повноти зарахування доходу бюджету поділяються:

- а) на звичайні і надзвичайні;
- б) поточні й капітальні;
- в) закріплені і регульовані;
- г) податкові і неподаткові.

18. Надходження від державних послуг до бюджету класифікуються:

- а) на зовнішні і внутрішні;
- б) податкові і позичкові;
- в) адміністративні збори (державне мито, плата за реєстрацію тощо) і компенсаційні доходи;
- г) постійні і разові.

19. Джерелом створення фінансових ресурсів держави є:

- а) валовий внутрішній продукт (ВВП);
- б) податкові надходження від фізичних та юридичних осіб;
- в) податкові надходження від фізичних, юридичних осіб та зовнішні і внутрішні позики держави;
- г) правильної відповіді немає.

20. Місцевими бюджетами визнаються:

- а) бюджет АРК, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах і бюджети місцевого самоврядування;
- б) бюджет АРК, обласні, міські, районні бюджети, бюджети районів у містах і бюджети місцевого самоврядування;
- в) обласні, міські, районні бюджети, бюджети районів у містах і бюджети місцевого самоврядування;

г) правильної відповіді немає.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

На підставі даних про доходи місцевих бюджетів (взяті з сайтів відповідних міських рад):

- розрахуйте суму доходів по відповідних бюджетах;
- здійсніть порівняльну оцінку структури доходів місцевих бюджетів;
- зробіть висновки.

Доходи місцевих бюджетів

Показники	Місцевий бюджет, тис. грн	
	м. Чернівці	м. Львів
Податкові надходження		
Неподаткові надходження		
Доходи від операцій з капіталом		
Офіційні трансферти		
Цільові фонди		
Усього доходів бюджету		

ТЕМА 5. СИСТЕМА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

5.1. Видаткова частина місцевих бюджетів

5.2. Нові підходи у плануванні доходів місцевих бюджетів

5.3. Методи планування видаткової частини місцевих бюджетів

5.4. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

ТЕСТИ

1. Індекс відносної податкоспроможності – це коефіцієнт, що визначає рівень податкоспроможності:

- а) адміністративно-територіальної одиниці порівняно з аналогічним середнім показником в Україні в розрахунку на одного мешканця;
- б) адміністративно-територіальної одиниці порівняно з аналогічним середнім показником в Україні в розрахунку середньої чисельності мешканців;
- в) окремих підприємств, що розташовані в цьому регіоні;
- г) немає правильної відповіді.

2. Розрахункові показники обсягів видатків місцевих бюджетів визначаються:

- а) окремо для кожної галузі (управління, освіта, охорона здоров'я тощо) та з урахуванням кількості мешканців і кількості споживачів соціальних послуг;
- б) для всіх галузей регіону (управління, освіта, охорона здоров'я тощо);
- в) для всіх установ регіону різних галузей (управління, освіта, охорона здоров'я тощо);
- г) середньозважено по Україні для всіх галузей регіону (управління, освіта, охорона здоров'я тощо).

3. Видатки бюджету – це витрати:

- а) що виникають за умов виконання державою своїх обов'язків;
- б) які спрямовані на капітальні вкладення;
- в) які передбачають поворотність і платність;
- г) усі відповіді правильні.

4. Видатки бюджету класифікують за такими ознаками:

- а) за функціями і економічною характеристикою операцій;
- б) головним розпорядником бюджетних коштів;
- в) бюджетними програмами;
- г) усі відповіді правильні.

5. Функціональна класифікація означає склад видатків:

- а) за галузями економіки;

- б) розпорядниками коштів;
- в) завданнями, з виконанням яких пов'язані видатки;
- г) правильної відповіді немає.

6. Відповідно до економічної класифікації видатки є:

- а) внутрішні і зовнішні;
- б) поточні і капітальні;
- в) усі відповіді правильні;
- г) правильної відповіді немає.

7. Поточні бюджетні видатки – це:

- а) фінансування інвестиційної діяльності;
- б) фінансування органів державної влади, бюджетних установ;
- в) фінансування інноваційної діяльності;
- г) усі відповіді правильні.

8. Структуру бюджетної класифікації в Україні розробляє:

- а) Верховна Рада;
- б) Кабінет Міністрів;
- в) Міністерство фінансів;
- г) Національний банк.

9. Відомча структура видатків бюджетної класифікації будується від повідно:

- а) до основних економічних ознак;
- б) головних розпорядників коштів;
- в) основних функцій держави;
- г) правильної відповіді немає.

10. Економічна структура видатків бюджетної класифікації будується відповідно:

- а) до основних економічних характеристик операцій, при проведенні яких здійснюються видатки;
- б) головних розпорядників коштів;
- в) основних державних програм;

г) усі відповіді правильні.

11. Секвестр бюджету застосовується:

- а) для міжбюджетного регулювання;
- б) бюджетного контролю;
- в) зменшення видатків у процесі виконання бюджету;
- г) усі відповіді правильні.

12. Бюджетна класифікація – це групування за однорідними ознаками:

- а) доходів бюджету;
- б) видатків бюджету;
- в) доходів, видатків, фінансування бюджету, боргу;
- г) усі відповіді правильні.

13. Бюджет має такі складові:

- а) загальний фонд;
- б) спеціальний фонд;
- в) резервний фонд;
- г) усі відповіді правильні.

14. Основні чинники збільшення видатків місцевих бюджетів:

- а) поступове і неухильне розширення кола завдань органів місцевої влади;
- б) процес урбанізації, внаслідок якого зростали затрати місцевої влади на утримання доріг, освітлення, прибирання території;
- в) регіоналізація економічних та соціальних процесів;
- г) усі відповіді правильні.

15. Помісячний розподіл видатків, затверджених у кошторисі на бюджетний період, – це:

- а) план асигнувань;
- б) бюджетний розпис;
- в) зобов'язання бюджетної установи;
- г) бюджетний запит.

16. Розпорядники бюджетних коштів – це:

- а) бюджетні установи, що мають права на одержання бюджетних коштів та здійснення видатків з бюджету;
- б) державний бюджет;
- в) місцевий бюджет;
- г) органи місцевого самоврядування.

17. Поточні видатки – це:

- а) пов'язані з утриманням бюджетних установ, що діють на початок бюджетного року, фінансування заходів соціального захисту населення та інших поточних заходів;
- б) пов'язані з інвестуванням коштів бюджету в основні фонди і нематеріальні активи зі створенням державних запасів і резервів;
- в) видатки, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- г) видатки, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

18. Капітальні видатки – це:

- а) пов'язані з утриманням бюджетних установ, що діють на початок бюджетного року, фінансування заходів соціального захисту населення та інших поточних заходів;
- б) пов'язані з інвестуванням коштів бюджету в основні фонди і нематеріальні активи зі створенням державних запасів і резервів;
- в) видатки, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- г) видатки, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

19. Програмно-цільовий метод планування бюджетних показників передбачає:

- а) розроблення головної мети розпорядників коштів, цілей і завдань бюджетних програм та напрямів діяльності, показників витрат і результатів тощо;

- б) розрахунок бюджетних показників у розрізі окремих статей доходів і видатків за кожною установою, виходячи з установлених цілей;
- в) планування бюджету як сукупності бюджетних програм;
- г) обчислення цільових показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання.

20. Нормативний метод планування бюджетних показників базується:

- а) на узагальнених (наприклад щодо кількості населення) або деталізованих нормативах (наприклад, посадові оклади або пільги окремим категоріям згідно із законодавством);
- б) розрахунку бюджетних показників у розрізі окремих статей доходів і видатків за кожною установою, виходячи з установлених цілей;
- в) плануванні бюджету як сукупності бюджетних програм;
- г) обчисленні цільових показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

Проаналізувати динаміку і структуру доходів і видатків м. Кам'янця-Подільського за 2018-2020 рр. (дані взяти на сайті Кам'янець-Подільської міської ради)

ТЕМА 6. ФІНАНСОВЕ ВИРІВНЮВАННЯ ТА БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- 6.1. Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення
- 6.2. Види міжбюджетних трансфертів в Україні
- 6.3. Сутність та стан фінансового вирівнювання
- 6.4. Зміст, цілі та методи бюджетного регулювання

ТЕСТИ

1. Яке з перелічених визначень розкриває зміст міжбюджетних відносин:

- а) сукупність трансфертів, що надаються місцевим бюджетам протягом року;
- б) відносини між державою, АР Крим і місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів необхідними фінансовими ресурсами;
- в) відносини між органами місцевого самоврядування, метою яких є збалансування місцевих бюджетів;
- г) відносини між державою і місцевими органами влади щодо формування доходів відповідних бюджетів.

2. Які органи є суб'єктами міжбюджетних відносин:

- а) органи місцевого самоврядування, до компетенції яких входять повноваження щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів;
- б) органи державної влади й управління, до компетенції яких входять повноваження щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів;
- в) розпорядники бюджетних коштів другого і третього ступенів, а також одержувачі бюджетних коштів;
- г) громадські організації та політичні партії.

3. Під бюджетним регулюванням слід розуміти надання коштів:

- а) з місцевих бюджетів державному бюджету з метою збалансування доходів і видатків державного бюджету;
- б) з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам у формі субсидій;
- в) з державного бюджету місцевим бюджетам з метою збалансування доходів і видатків усіх бюджетів;
- г) з державного бюджету виключно бюджетам місцевого самоврядування з метою збалансування доходів і видатків вказаних бюджетів.

4. Які є методи бюджетного регулювання:

- а) балансовий;
- б) відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів;
- в) встановлення надбавок до загальнодержавних податків;

г) надання фінансової допомоги бюджетам у формі позик.

5. Фінансове вирівнювання – це:

а) приведення у відповідність витрат бюджетів до гарантованого державою мінімального рівня соціальних послуг на душу населення;

б) перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів;

в) ліквідація значних диспропорцій у здійсненні видатків у розрізі окремих територій;

г) спрямування коштів із «багатших» регіонів у «бідніші» з метою збалансування дохідної і видаткової частин місцевих бюджетів.

6. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між державним бюджетом і місцевими бюджетами враховує:

а) показники затрат;

б) загальний обсяг ресурсів бюджету;

в) розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів;

г) індекс відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці.

7. Чинний порядок розрахунку дотацій вирівнювання місцевим бюджетам із Державного бюджету України спрямований:

а) на зміцнення самостійності місцевих бюджетів і посилення заінтересованості органів місцевого самоврядування у нарощуванні власної дохідної бази;

б) послаблення самостійності місцевих бюджетів;

в) заінтересованості фінансових органів у недовиконанні надходжень;

г) підтримку малого та середнього бізнесу.

8. Під індексом відносної платоспроможності слід розуміти відношення:

а) обсягу надходжень до місцевого бюджету до чисельності населення в адміністративній одиниці;

б) обсягу надходжень у місцевий бюджет до середнього обсягу надходжень у місцеві бюджети в Україні;

- в) середньодушового кошика доходів місцевого самоврядування до середнього в Україні обсягу середньодушового кошика доходів;
- г) середньодушового кошика доходів місцевого самоврядування до чисельності населення в адміністративній одиниці.

9. Система інструментів та заходів щодо усунення вертикальних і горизонтальних фіскальних дисбалансів шляхом перерозподілу фінансових ресурсів між органами державної і місцевої влади – це:

- а) фінансове вирівнювання;
- б) бюджетне фінансування;
- в) фіскальне адміністрування;
- г) банківське кредитування.

10. Розподіл обсягу міжбюджетних трансфертів між міським бюджетом і бюджетами районів у місті здійснюється у порядку, затвердженому:

- а) Верховною Радою України;
- б) обласною радою;
- в) міською радою;
- г) немає правильної відповіді.

11. Міжбюджетні трансферти відповідно до Бюджетного кодексу України поділяються на такі види:

- а) базова дотація;
- б) субвенції;
- в) реверсна дотація;
- г) усі відповіді правильні.

12. Базова дотація – це:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;

г) немає правильної відповіді.

13. Яке визначення субвенції є правильним:

а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;

г) немає правильної відповіді.

14. Бюджетний кодекс України визначає поняття «реверсна дотація» як:

а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;

г) немає правильної відповіді.

15. З урахуванням яких параметрів здійснюється горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів:

а) кількість населення;

б) надходження податку на додану вартість;

в) обсяг валового внутрішнього продукту;

г) усі відповіді правильні.

16. З урахуванням яких параметрів здійснюється горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад:

а) кількість населення;

б) надходження податку на додану вартість;

в) обсяг валового внутрішнього продукту;

г) усі відповіді правильні.

17. Крім яких випадків, індекси податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж один раз на рік:

- а) виділення нових або зміни статусу наявних адміністративно-територіальних одиниць;
- б) зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків;
- в) зміни податкового законодавства;
- г) усі відповіді правильні.

18. Які види міжбюджетних трансфертів можуть передбачати Верховна Рада АР Крим та місцеві ради у відповідних бюджетах:

- а) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;
- б) субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів), у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;
- в) дотації та інші субвенції;
- г) усі відповіді правильні.

19. Під час розрахунку видатків на культуру і мистецтво враховуються:

- а) кількість закладів культури і мистецтва в адміністративно-територіальній одиниці;
- б) чисельність населення адміністративно-територіальної одиниці;
- в) обсяг меценатської допомоги закладам культури і мистецтва;
- г) питома вага видатків на культуру та мистецтво в загальному обсязі видатків місцевих бюджетів.

20. Під час розрахунку видатків на фізичну культуру і спорт враховуються:

- а) обсяг меценатської допомоги закладам фізичної культури і спорту;
- б) кількість закладів фізичної культури і спорту в адміністративно-територіальній одиниці;
- в) обсяг додаткових надходжень до місцевого бюджету;
- г) чисельність населення адміністративно-територіальної одиниці.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. Що є основою існування міжбюджетних відносин в Україні?
2. Які проблеми характерні для порядку надання міжбюджетних трансфертів в Україні?
3. Чим відрізняються горизонтальні фіскальні дисбаланси від вертикальних дисбалансів та які причини їх виникнення?

ТЕМА 7. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

- 7.1. Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні
- 7.2. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження
- 7.3. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів

ТЕСТИ

1. Організація бюджетного процесу в Україні не регламентується:

- а) Конституцією України;
- б) Регламентом Верховної Ради;
- в) Бюджетним кодексом;
- г) регламентом місцевої ради відповідного рівня.

2. Який із факторів не впливає на бюджетний процес:

- а) професійний рівень учасників бюджетного процесу;
- б) наявність ефективного бюджетного контролю;
- в) кількість працездатного населення на відповідній території;
- г) наявність необхідних нормативно-правових актів.

3. Проект рішення про місцевий бюджет не включає:

- а) загальної суми доходів і видатків (з розподілом на загальний і спец і-альний фонди), а також з розподілом видатків на поточні і капітальні;
- б) переліку інвестиційних програм на наступні три роки;

- в) обґрунтування тарифів на житлово-комунальні послуги;
- г) прогнозних розрахунків соціально-економічного розвитку території на наступні три роки.

4. До повноважень органів місцевого самоврядування належать:

- а) доведення до головних розпорядників бюджетних коштів Інструкції з підготовки бюджетних запитів;
- б) складання розпису місцевого бюджету за загальним і спеціальним фондами;
- в) розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- г) визначення джерел доходів і напрямів видатків місцевого бюджету.

5. Організація бюджетного процесу в Україні не регламентується:

- а) Бюджетним кодексом України;
- б) Регламентом Верховної Ради;
- в) Конституцією України;
- г) немає правильної відповіді.

6. Учасниками бюджетного процесу не визнаються:

- а) органи, та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями;
- б) суб'єкти підприємницької діяльності;
- в) установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями;
- г) немає правильної відповіді.

7. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами на місцевому рівні здійснюється:

- а) на всіх стадіях бюджетного процесу;
- б) на стадії виконання бюджету за доходами;
- в) на стадії виконання бюджету за видатками;
- г) на стадії підготовки та розгляду звіту про виконання бюджету.

8. До органів оперативного управління бюджетним процесом на місцевому рівні належать:

- а) територіальні управління Державної казначейської служби;

- б) фінансово-кредитні установи, розміщені на відповідній території;
- в) Президент України;
- г) Національний банк України.

9. Прогнозування та аналіз доходів місцевого бюджету здійснюють:

- а) територіальні управління Державної казначейської служби;
- б) територіальні органи Міністерства фінансів;
- в) територіальні громади сіл, селищ, міст та їх об'єднань;
- г) територіальні управління Національного банку України.

10. Пропозицій щодо показників проектів місцевих бюджетів територіальним фінансовим органам не подають:

- а) виконавчі органи сільських, селищних, міських рад;
- б) районні державні адміністрації;
- в) обласні державні адміністрації;
- г) немає правильної відповіді.

11. Типову форму бюджетних запитів визначає:

- а) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики;
- б) орган місцевого самоврядування;
- в) головний розпорядник бюджетних коштів;
- г) усі відповіді правильні.

12. Аналіз бюджетного запиту здійснює:

- а) розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня;
- б) територіальне управління Державної казначейської служби;
- в) територіальне управління Державної фіскальної служби;
- г) територіальні управління Міністерства фінансів України.

13. До повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування не належать:

- а) повноваження на здійснення видатків із місцевих бюджетів;
- б) забезпечення видатків оборони на відповідній території;
- в) здійснення контролю за дотриманням цін і тарифів;

г) статистичний облік громадян, які постійно проживають на відповідній території.

14. До повноважень органів місцевого самоврядування належать:

- а) власні (самоврядні) повноваження;
- б) делеговані повноваження;
- в) регульовані повноваження;
- г) правильні відповіді а), б).

15. Які заходи не застосовуються до розпорядників бюджетних коштів:

- а) зупинення операцій із бюджетними коштами;
- б) зменшення асигнувань на суму нецільового використання;
- в) правильні відповіді а), б);
- г) немає правильної відповіді.

16. Державна казначейська служба здійснює платежі за дорученням розпорядників бюджетних коштів у разі:

- а) наявності в розпорядника бюджетних коштів бюджетних асигнувань та коштів на рахунках;
- б) виставлених розпорядникові бюджетних коштів рахунків та актів виконаних робіт;
- в) правильні відповіді а) і б);
- г) немає правильної відповіді.

17. Перевиконання дохідної частини місцевих бюджетів визнається на підставі офіційних висновків:

- а) аудиторської компанії;
- б) територіальних фіскальних органів;
- в) місцевих фінансових органів;
- г) усі відповіді правильні.

18. Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною:

- а) спеціального фонду бюджету;
- б) загального фонду бюджету;
- в) усі відповіді правильні;

г) немає правильної відповіді.

19. Джерелом покриття дефіциту місцевого бюджету є:

- а) позички з іншого бюджету;
- б) запозичення фінансово-кредитних установ;
- в) усі відповіді правильні;
- г) немає правильної відповіді.

20. Порядок використання коштів резервного фонду місцевого бюджету затверджується:

- а) відповідною місцевою радою;
- б) керівником фінансового управління;
- в) сільським, селищним чи міським головою;
- г) взагалі не затверджується.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. Складання кошторису бюджетної установи.

З метою формування кошторису бюджетної установи на бюджетний період для дитячої дошкільної установи «Сонечко», яку відвідують 177 діточок дошкільного віку, визначити величину видатків за кодом економічної класифікації 2200, якщо на плановий період планують:

- 1) придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю (код 2210):
  - тарілки – ціна 22 грн за одиницю (40 од.);
  - каструлі – ціна 90 грн за одиницю (10 од.);
  - відра – ціна 146 грн за одиницю (4 од.);
  - річні витрати на придбання м'якого інвентарю становлять, згідно з установленими нормами, 68 грн для однієї дитини;
- 2) медикаменти та перев'язувальні матеріали (код 2220) згідно з установленими нормами – 25 грн на рік для однієї дитини;
- 3) продукти харчування (код 2230) – згідно з установленими нормами 70 грн для однієї дитини, з них половина – за рахунок батьківської плати, а решту – за рахунок фінансування з бюджету;

4) оплата послуг (крім комунальних) (код 2240):

- оплата послуг охорони – 280 грн щомісяця;
- оплата транспортних послуг (поїздка дітей двічі в ляльковий театр) – 480 грн за одну поїздку;
- проведення поточного ремонту приміщень установи на суму 3 000 грн;
- оплата вивозу твердих побутових відходів – 340 грн щомісяця;

5) оплата комунальних послуг та енергоносіїв (код 2270):

- оплата послуг теплопостачання – 9 640 грн щомісяця;
- оплата послуг з водопостачання, водовідведення – 382 грн що місяця;
- оплата за електроенергію – 300 грн щомісяця;
- оплата за природний газ (для приготування їжі) – 1 300 грн щомісяця.

Умовно враховуємо, що вартість комунальних послуг щомісяця однакова протягом року.

Кількість днів, протягом яких діти відвідують дитячу дошкільну установу, у плановому періоді становить 254 дні. Видатки визначаємо лише за загальним фондом.

2. Рольова гра «Бюджетний процес на місцевому рівні».

Рольова гра передбачає моделювання на навчальному рівні усіх процедур, які передбачені чинним законодавством на усіх стадіях бюджетного процесу. Рольова гра імітує повноваження учасників бюджетного процесу при складанні, розгляді, затвердженні, виконанні та формуванні звітності про виконання бюджету за відповідний бюджетний період. Вона дозвол яє студентам дізнатися вимоги, які поставлені перед органами місцевого самоврядування на усіх етапах бюджетного циклу.

Важливо, щоб у рольовій грі взяли участь усі студенти групи. Аналізуючи та імітуючи діяльність відповідних органів протягом певного часу, відведеного нормативно-правовими актами на кожную з процедур, студенти вивчають документи, потрібні для формування

проекту рішення про місцевий бюджет, прийняття рішення про місцевий бюджет та інші.

Використання цієї рольової гри на заняттях поглибить знання студентів про повноваження учасників бюджетного процесу на місцевому рівні та збільшить імовірність застосування отриманих навичок у подальшій практичній діяльності.

Методичні рекомендації

Об'єктом моделювання в рольовій грі є бюджетний процес та повноваження усіх учасників на кожному з етапів.

Рольова гра передбачає виконання наступних дій.

Поділити групу на чотири команди, які представлятимуть основних суб'єктів бюджетних правовідносин на місцевому рівні:

- органи, які забезпечують формування місцевого бюджету та його виконання – виконавчі органи;
- органи, які забезпечують прийняття відповідного місцевого бюджету, – місцеві ради відповідного рівня;
- особи, які виконують представницькі повноваження, – голови районних та обласних адміністрацій і керівні особи місцевого самоврядування;
- розпорядники бюджетних коштів, які отримують кошти з місцевого бюджету.

Перше завдання: команди представляють основні повноваження (права і обов'язки), якими наділений відповідно до чинного законодавства, кожний учасник бюджетних правовідносин, якого представляє команда.

Друге завдання: кожна команда готує інший запитання (черговість надання запитань – довільна) щодо основних процедур бюджетного процесу на місцевому рівні; запитань має бути стільки, скільки учасників у команді, яка відповідатиме на запитання – кожному члену команди по одному запитанню від іншої команди.

Третє завдання: викладач (модератор) готує для кожної команди проблемні питання щодо бюджетного процесу на місцевому рівні.

Модератор визначає, скількома балами оцінюється те чи інше завдання. Загальна кількість балів визначається підсумком за усіма завданнями.

Рольова гра розрахована на проведення протягом одного семінарського заняття.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЦЕВОГО ГОСПОДАРСТВА

8.1. Послуги, які надаються на місцевому рівні

8.2. Місцеве господарство і його роль у формуванні місцевих бюджетів

ТЕСТИ

1. Область, район, місто, район у місті, селище, село – це:

- а) територіальний устрій;
- б) територіальна громада;
- в) адміністративно-територіальна одиниця;
- г) адміністративно-територіальний устрій.

2. План утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування, – це:

- а) державний бюджет;
- б) загальний фонд бюджету;
- в) спеціальний фонд бюджету;
- г) місцевий бюджет.

3. Доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази, – це:

- а) бюджет розвитку;
- б) бюджет зростання;

- в) бюджет стагнації;
- г) бюджет занепаду.

4. Органи, які відповідно до Конституції та законів України створюються сільськими, селищними, міськими, районними в містах (у разі їх створення) радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування у визначених межах, – це:

- а) виконавчі органи міських рад;
- б) виконавчі органи місцевих рад;
- в) Верховна Рада України;
- г) виконавчі органи сільських та селищних рад.

5. Повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад, – це:

- а) делеговані повноваження;
- б) лінійні повноваження;
- в) штабні повноваження;
- г) функціональні повноваження.

6. Кількісний склад депутатів ради, визначений радою відповідно до закону, – це:

- а) керівний склад ради;
- б) загальні збори;
- в) загальний склад ради;
- г) склад ради.

7. Зібрання всіх чи частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення – це:

- а) керівний склад ради;
- б) загальні збори;
- в) загальний склад ради;
- г) склад ради.

8. Розрахунковий обсяг місцевого бюджету, необхідний для здійснення повноважень місцевого самоврядування на рівні мінімальних соціальних потреб, який гарантується державою, – це:

- а) мінімальний рівень податків;
- б) мінімальний рівень потреб на будівництво;
- в) мінімальний рівень соціальних потреб;
- г) мінімальний бюджет місцевого самоврядування.

9. Гарантований державою мінімальний рівень соціальних послуг на душу населення в межах усієї території України – це:

- а) мінімальний рівень соціальних потреб;
- б) мінімальний бюджет місцевого самоврядування;
- в) мінімальний рівень податків;
- г) мінімальний рівень потреб на будівництво.

10. Гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України – це:

- а) представницький орган місцевого самоврядування;
- б) органи самоорганізації населення;
- в) місцеве самоврядування в Україні;
- г) міська рада.

11. Форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування – це:

- а) всенародне голосування;
- б) консультативне опитування;
- в) місцевий референдум;
- г) місцеві вибори.

12. План утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальних громад, виконання місцевих програм, здійснення бюджетного вирівнювання, – це бюджет:

- а) обласний;
- б) районний;
- в) міський;
- г) місцевий.

13. Представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста, – це:

- а) міська рада;
- б) місцеве самоврядування в Україні;
- в) органи самоорганізації населення;
- г) представницький орган місцевого самоврядування.

14. Особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету, – це:

- а) службова особа територіальної громади;
- б) посадова особа територіальної громади;
- в) службова особа місцевого самоврядування;
- г) посадова особа місцевого самоврядування.

15. Доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для покриття поточних видатків, – це бюджет:

- а) розвитку;
- б) тактичний;
- в) стратегічний;
- г) поточний.

16. Право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх

інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування, – це право власності:

- а) на житло;
- б) на землю;
- в) право інтелектуальної власності;
- г) право комунальної власності.

17. Кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в установленому законом порядку, яка становить не менш як дві третини від загального складу ради, – це:

- а) правомочний склад ради;
- б) керівний склад ради;
- в) загальний склад ради;
- г) склад ради.

18. Що безпосередньо забезпечує місцеве господарство:

- а) задоволення потреб населення і функціонування системи місцевого самоврядування;
- б) задоволення потреб населення;
- в) функціонування системи місцевого самоврядування;
- г) безпосереднє задоволення потреб держави.

19. Що являє собою комплекс розташованих на території міста (поселення) підприємств, організацій й установ, що обслуговують матеріальнопобутові та культурні потреби населення, яке мешкає в ньому:

- а) місцеве господарство;
- б) міське господарство;
- в) місцеві фінанси;
- г) міські фінанси.

20. До складу місцевого господарства входять такі елементи:

- а) міське господарство;
- б) міське та селищне господарства;

- в) міське та сільське господарства;
- г) міське, селищне та сільське господарства.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. Визначення структури систем і підсистем міського господарства.

З наведеного далі переліку назв систем і підсистем міського господарства визначіть їхню структуру.

Назва систем і підсистем міського господарства: житлове господарство, дорожнє господарство, зелене господарство, системи транспорту, системи забезпечення господарчо-побутових процесів життєдіяльності міста, системи інформації, системи самоочищення, системи захисту міського середовища, експлуатаційні системи, міський транспорт, зовнішній транспорт, автомобільний транспорт, водний транспорт, повітряний транспорт, залізничний, трамвай, метрополітен, автобус, тролейбус, легковий автомобіль, водопостачання, тепlopостачання, електропостачання, газопостачання, каналізація, водовідведення, протизсувні заходи, зовнішнє освітлення територій міста, пошта, санітарне очищення території та утилізація відходів життєдіяльності населення і виробництва, телефон, телебачення, цвинтарі, телеграф, протипожежні заходи, заходи проти підтоплення і повеней, охорона пам'яток історії та культури.

ТЕМА 9. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

- 9.1. Поняття комунальної власності та особливості її формування в Україні
- 9.2. Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності

ТЕСТИ

1. Опалювана площа (об'єм) будинку – це:

- а) одиниця виміру для обчислення кількісних показників отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до законодавства;
- б) загальна площа (об'єм) приміщень будинку, в тому числі у разі опалення площа (об'єм) сходових кліток, ліфтових та інших шахт;
- в) період між кінцем одного опалювального сезону і початком наступного опалювального сезону;
- г) загальна площа (об'єм) квартири, а також будинку садибного типу без урахування площі лоджій, балконів, терас.

2. Кількісний показник послуг – це:

- а) одиниця виміру для обчислення кількісних показників отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до законодавства;
- б) загальна площа (об'єм) приміщень будинку, в тому числі у разі опалення площа (об'єм) сходових кліток, ліфтових та інших шахт;
- в) період між кінцем одного опалювального сезону і початком наступного опалювального сезону;
- г) загальна площа (об'єм) квартири, а також будинку садибного типу без урахування площі лоджій, балконів, терас.

3. Опалювана площа (об'єм) квартири (будинку садибного типу) – це:

- а) одиниця виміру для обчислення кількісних показників отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до законодавства;
- б) загальна площа (об'єм) приміщень будинку, в тому числі у разі опалення площа (об'єм) сходових кліток, ліфтових та інших шахт;
- в) період між кінцем одного опалювального сезону і початком наступного опалювального сезону;
- г) загальна площа (об'єм) квартири, а також будинку садибного типу без урахування площі лоджій, балконів, терас.

4. Централізоване водовідведення – це:

- а) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у холодній і гарячій воді, яку надає виконавець із використанням внутрішньобудинкових систем холодного і гарячого водопостачання;
- б) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у відведенні стічних вод, яку надає виконавець із використанням внутрішньобудинкових централізованих систем водовідведення;
- в) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у забезпеченні нормативної температури повітря у приміщеннях квартири;
- г) послуга, спрямована на задоволення потреб держави у холодній і гарячій воді.

5. Порядок надання послуг із централізованого опалення, постачання холодної і гарячої води та водовідведення – це:

- а) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у холодній і гарячій воді, яку надає виконавець із використанням внутрішньобудинкових систем холодного і гарячого водопостачання;
- б) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у відведенні стічних вод, яку надає виконавець із використанням внутрішньобудинкових централізованих систем водовідведення;
- в) послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у забезпеченні нормативної температури повітря у приміщеннях квартири;
- г) послуга, спрямована на задоволення потреб держави у відведенні стічних вод.

6. В який термін сплачують за послуги користування водою:

- а) не пізніше ніж 20 числа кожного місяця;
- б) до 25 числа кожного місяця;
- в) до 30 числа кожного місяця;
- г) до 15 числа кожного місяця.

7. Відключення споживачів від мереж централізованого опалення та постачання гарячої води здійснюється:

- а) за власним бажанням;

- б) згідно з умовами, прописаними законодавчими нормативами;
- в) з рішенням державних органів;
- г) коли технічна можливість такого відключення передбачена затвердженою органом місцевого самоврядування схемою теплопостачання відповідно до Закону України «Про теплопостачання».

8. Згідно з правами і обов'язками споживача послуг із централізованого опалення, постачання холодної і гарячої води та водовідведення споживач має право:

- а) на зменшення розміру оплати;
- б) відмову від надання послуг;
- в) установа кватирних засобів обліку та взяття їх на абонентський облік;
- г) зменшення розміру оплати, відмову від надання послуг.

9. Електромережа – це:

- а) підстанції, розподільчі установки та електричні лінії, призначені для передачі та розподілу енергії, до яких безпосередньо приєднана електроустановка або електропроводка споживача;
- б) сукупність проводів і кабелів із кріпленнями, монтувальними та захисн ими деталями, які прокладено на поверхні чи всередині конструктивних елементів споруд;
- в) комплекс взаємопов'язаних устаткування і споруд, призначених для виробництва або перетворення, передачі, розподілу та споживання електричної енергії;
- г) точка електромережі, стосовно якої розподіляється електромережа між споживачем і енергопостачальником.

10. Об'єкт споживача – це:

- а) точка електромережі, стосовно якої розподіляється електромережа між споживачем і енергопостачальником;
- б) учасник оптового ринку електричної енергії України, що купує електричну енергію на цьому ринку з метою продажу її споживачам;

- в) житловий будинок, гараж, майстерня або інша електрифікована споруда, що належить споживачеві на правах власності або користування;
- г) рухоме і нерухоме майно.

11. Тарифом називається:

- а) визначена відповідно до нормативно-правових актів НКРЕ (Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України) ціна (сукупність цін відповідно до часу доби) одиниці електричної енергії;
- б) документ, що видається споживачеві енергопостачальником і містить перелік технічних вимог, які необхідно виконати для приєднання електроустановок нового споживача до електромережі, реконструкції діючих електроустановок споживача або зміни категорії надійності електропостачання споживача;
- в) договір на виконання послуг;
- г) виконання операції з комутації для забезпечення постачання електричної енергії споживачеві.

12. Технічні умови – це:

- а) визначена відповідно до нормативно-правових актів НКРЕ (Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України) ціна (сукупність цін відповідно до часу доби) одиниці електричної енергії;
- б) документ, що видається споживачеві енергопостачальником і містить перелік технічних вимог, які необхідно виконати для приєднання електроустановок нового споживача до електромережі, реконструкції діючих електроустановок споживача або зміни категорії надійності електропостачання споживача;
- в) договір на виконання послуг;
- г) виконання операції з комутації для забезпечення постачання електричної енергії споживачеві.

13. Експертиза приладу обліку, який належить споживачеві або за збереження якого він відповідає, здійснюється у присутності:

- а) споживача та свідків;

- б) споживача;
- в) органів внутрішніх справ;
- г) відповідальних осіб.

14. У разі пошкодження, втрати або неправильної роботи приладу обліку з вини споживача відшкодовує вартість перевірки, ремонту або встановлення нового приладу обліку:

- а) споживач;
- б) організація, яка відповідає за збереження приладу обліку;
- в) енергопостачальник;
- г) завод, який виготовляє лічильники.

15. Енергопостачальник має право:

- а) змінити з власної ініціативи лічильник;
- б) контролювати правильність знімання показників приладів обліку;
- в) знімати самостійно показники;
- г) надавати скаргу до відповідних органів за невиконання споживачем умов надання послуг.

16. У разі коли кілька членів однієї сім'ї, які проживають разом, мають право на пільги з оплати спожитої електричної енергії, пільга надається:

- а) усім членам родини в сумі;
- б) лише одному члену родини;
- в) це положення визначає соціальна організація;
- г) жодному.

17. Станом на яку дату газові підприємства проводять перерахунок оплати вартості використаного природного газу та суми нарахованих пільг окремо щодо кожного споживача залежно:

- а) на 7 січня;
- б) 31 грудня;
- в) 1 січня;
- г) 15 січня.

18. Перерахунок оплати вартості використаного природного газу проводиться:

- а) 1 липня;
- б) 4 липня;
- в) 1 січня;
- г) 31 грудня.

19. Перерахунок розмірів наданих субсидій за перше півріччя поточного року проводиться:

- а) до 1 березня;
- б) 1 квітня;
- в) 1 липня;
- г) 1 серпня.

20. Перерахунок розмірів наданих субсидій за попередній рік проводиться:

- а) до 1 березня;
- б) 1 квітня;
- в) 1 липня;
- г) 1 лютого.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

Організація виробництва на підприємствах водопостачання. Визначіть розрахункові витрати води, коли відомо, що питоме господарсько-питне споживання становить 200 л /люд. на добу, площа міста – 1 200 га, щільність населення – 250 люд./га, максимальний коефіцієнт нерівномірності водоспоживання дорівнює 1,3.

ТЕМА 10. ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖИТЛОВО- ЕКСПЛУАТАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ

10.1. Склад та особливості організації фінансів житлово-комунального господарства

10.2. Специфіка фінансової діяльності підприємств комунального обслуговування

10.3. Фінансова діяльність комунальних транспортних підприємств

ТЕСТИ

1. Житлово-експлуатаційна контора – це:

- а) організація, яка надає послуги з оренди приміщень;
- б) юридичні особи комунальної форми власності (комунальні унітарні підприємства), що утворюються компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входять до сфери їх управління;
- в) юридичні особи, які надають послуги з експлуатації приміщень;
- г) правильні відповіді а) та б).

2. Майно комунального унітарного підприємства перебуває у власності:

- а) комунальній;
- б) державній;
- в) приватній;
- г) не підлягає привласненню.

3. За яким нормативним актом вказано правомочності розпорядження:

- а) Цивільний кодекс України;
- б) Постанова КМУ;
- в) Господарський кодекс України;
- г) Кримінальний кодекс України.

4. Хто здійснює контроль за використанням та збереженням належного йому майна безпосередньо або через уповноважений ним орган, не втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства:

- а) власник майна;

- б) держава;
- в) житлово-комунальна контора;
- г) правильні відповіді б) та в.

5. Мінімальний розмір статутного фонду комунального унітарного підприємства встановлює:

- а) відповідна місцева рада;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Верховна Рада України;
- г) це положення прописано в Господарському кодексі України.

6. Джерелами формування майна комунального підприємства є:

- а) доходи, отримані від нарахування плати за житлово-комунальні послуги, послуги з утримання будинків та прибудинкових територій;
- б) дотації та субсидії;
- в) позики від ломбардів;
- г) кошти, надані благодійним фондом.

7. Ліквідацію комунального підприємства здійснює:

- а) ліквідатор, призначений Верховною Радою України;
- б) ліквідатор призначений Кабінетом Міністрів України;
- в) ліквідаційна комісія, створена власником або іншим органом, визначеним законом;
- г) відповідна місцева рада.

8. Мета Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства полягає:

- а) у визначенні засад реалізації державної політики реформування житлово-комунального господарства;
- б) у розробленні методів поліпшення комунальних послуг;
- в) дотриманні правового порядку при веденні комунального господарства;
- г) реформуванні житлового господарства.

9. Для досягнення мети реформування галузі необхідно вирішити питання:

- а) реалізації інноваційних технологій;

- б) оптимізації виробничої та територіальної інфраструктури житловокомунального господарства відповідно до потреб населення;
- в) дотримання законодавчої бази;
- г) зіставлення фінансових можливостей і потреб клієнтів.

10. Житловий будинок – це:

- а) будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, установлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного в ній проживання;
- б) приміщення, призначені для забезпечення експлуатації будинку та побутового обслуговування мешканців будинку;
- в) результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил;
- г) правильні відповіді а) та б).

11. Балансоутримувач будинку – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;
- б) тип будівельної опори для підтримання приміщення;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

12. Виконавець послуг – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;

- б) тип будівельної опори для підтримання приміщення;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

13. Власник приміщення, будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд (власник) – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;
- б) тип будівельної опори для підтримання приміщення;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

14. Внутрішньобудинкові системи – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;
- б) тип будівельної опори, для підтримання приміщення;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) мережі, арматура на них, прилади та обладнання, засоби обліку та регулювання споживання житлово-комунальних послуг, які розміщені в межах будинку, споруди, системи протипожежного захисту.

15. Житлово-будівельний кооператив – це:

- а) власник або юридична особа, яка за договором із власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність;
- б) юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі об'єднання їхніх майнових пайових внесків для участі в будівництві або реконструкції житлового будинку (будинків) і наступної його (їх) експлуатації;
- в) суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачеві відповідно до умов договору;
- г) фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

16. Комунальними послугами слід вважати:

- а) результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною і гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, установленому законодавством;
- б) одиниця виміру для обчислення обсягу отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством;
- в) дія надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру, яка унеможливорює надання відповідної послуги відповідно до умов договору;
- г) кількісні показники споживання житлово-комунальних послуг, затверджені згідно із законодавством відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

17. Норми споживання – це:

- а) результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною і гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, установленому законодавством;
- б) одиниця виміру для обчислення обсягу отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством;
- в) дія надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру, яка унеможливує надання відповідної послуги відповідно до умов договору;
- г) кількісні показники споживання житлово-комунальних послуг, затверджені згідно із законодавством відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

18. Кількісний показник житлово-комунальних послуг – це:

- а) результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною і гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, установленому законодавством;
- б) одиниця виміру для обчислення обсягу отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством;
- в) дія надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру, яка унеможливує надання відповідної послуги відповідно до умов договору;
- г) кількісні показники споживання житлово-комунальних послуг, затверджені згідно із законодавством відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

19. Є такі види планових перевірок жилих будинків:

- а) загальні;

- б) профілактичні;
- в) загальні і профілактичні;
- г) замовлені.

20. *Періодичність профілактичного обслуговування газоходів становить:*

- а) 7–9 місяців;
- б) два місяці;
- в) 3–6 місяців;
- г) один рік.

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

11.1. Фінансовий контроль, що здійснюється органами місцевого самоврядування, його види та методи

11.2. Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні

ТЕСТИ

1. *Об'єктом управління місцевими фінансами виступають:*

- а) фінансові відносини, в тому числі відносини, пов'язані з формуванням і використанням фондів грошових коштів; місцеві бюджети, цільові фонди місцевого самоврядування, підприємства комунальної власності;
- б) Міністерство фінансів;
- в) органи місцевого самоврядування;
- г) регіональні підприємства та організації.

2. *Залежно від часу проведення фінансовий контроль на місцевому рівні поділяється:*

- а) на попередній, поточний і наступний;
- б) оперативний і тактичний;
- в) оперативний, тактичний і стратегічний;

г) фінансовий і нефінансовий.

3. Управління на тривалу перспективу, що виражається у встановленні обсягів фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць на перспективу для реалізації цільових програм, пов'язаних із піднесенням економіки регіонів, – це:

а) оперативне управління;

б) тактичне управління;

в) стратегічне управління;

г) неформальне управління.

4. Один з елементів управління місцевими фінансами, особлива діяльність із перевірки правильності вартісного розподілу створеної вартості, утворення і витрачання фондів грошових коштів, цільового вико ристання коштів – це:

а) фінансовий контроль;

б) оперативний контроль;

в) тактичний контроль.

г) нефінансовий контроль.

5. Ревізію визначають як:

а) метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності;

б) спосіб документального викриття недостач, витрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, запобігання фінансовим зловживанням, який здійснюється дистанційно;

в) метод, який проводиться неформально;

г) метод, який проводиться натурально.

6. Попередній фінансовий контроль на місцевому рівні:

а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;

- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;
- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

7. Поточний фінансовий контроль на місцевому рівні:

- а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;
- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;
- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

8. Наступний фінансовий контроль на місцевому рівні:

- а) проводиться до моменту здійснення фінансових операцій, під час яких допускаються або можуть бути допущені порушення;
- б) здійснюється під час проведення фінансових операцій та є складовою системи оперативного фінансового управління;
- в) здійснюється після проведення фінансових операцій і передбачає більш поглиблене дослідження фінансової діяльності об'єктів контролю;
- г) забезпечує достовірність інформації про фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

9. Основні завдання фінансового управління – це:

- а) забезпечення реалізації державної бюджетної політики на відповідній території;
- б) підготовка пропозицій щодо фінансового забезпечення заходів соціально-економічного розвитку міста;

в) здійснення контролю за дотриманням підприємствами, установами та організаціями законодавства щодо використання ними бюджетних коштів та коштів цільових фондів, утворених радою;

г) усі відповіді правильні.

10. Законодавчий акт, яким встановлено засади функціонування бюджетної системи, окреслено найважливіші повноваження органів державної влади, державного управління й місцевого самоврядування стосовно організації та правового забезпечення формування і використання коштів місцевих бюджетів, – це:

а) Конституція України;

б) Бюджетний кодекс України;

в) Податковий кодекс України;

г) Державний бюджет України.

11. Управління місцевими фінансовими органами здійснюється за принципом:

а) подвійного підпорядкування;

б) поєднання місцевих і державних інтересів;

в) законності;

г) правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності.

12. Основними методами управління місцевими фінансами в Україні є:

а) фінансове планування та прогнозування;

б) оперативне управління та стимулювання;

в) фінансовий контроль;

г) усі відповіді правильні.

13. Складання та виконання місцевих бюджетів, забезпечення контролю за цільовим, раціональним, економічним і ефективним використанням бюджетних коштів, створення належних фінансових умов для виконання функцій місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, їхніми виконавчими органами, а також підприємствами,

організаціями та установами місцевого підпорядкування – це основні завдання:

- а) місцевих органів влади;
- б) органів державної влади;
- в) місцевих органів влади в галузі фінансів;
- г) районних та обласних рад, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

14. Суть принципу подвійного підпорядкування полягає в тому, що:

- а) вищі керівники наділяються правом давати розпорядження підлеглим співробітникам з усіх питань, що впливають з їхньої діяльності;
- б) фінансовий орган підпорядковується «по вертикалі» вищому фінансовому органу і «по горизонталі» – голові державної адміністрації (міському голові);
- в) право давати розпорядження надається щодо виконання конкретних функцій, незалежно від того, хто їх виконує;
- г) фінансовий орган підпорядковується «по горизонталі» вищому фінансовому органу і «по вертикалі» – голові державної адміністрації (міському голові).

15. Казначейська система передбачає здійснення таких функцій:

- а) планування цільового спрямування коштів державного бюджету та контроль за наявними коштами, які консолідуються на єдиному казначейському рахунку;
- б) перевірка законності, доцільності й ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування;
- в) складання бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету;
- г) контроль за цільовим спрямуванням коштів державного бюджету та управління наявними коштами, які консолідуються на єдиному казначейському рахунку.

16. Цілеспрямована діяльність законодавчих і виконавчих органів державної влади і недержавних організацій щодо забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, використання коштів централізованого і децентралізованого грошових фондів з метою найефективнішого соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових відносин – це:

- а) бюджетний контроль;
- б) фінансовий контроль;
- в) фінансове планування;
- г) оперативне управління та стимулювання.

17. Сукупність заходів, які проводять державні органи і які пов'язані з перевіркою законності, доцільності й ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування, – це:

- а) фінансовий контроль;
- б) внутрішньогосподарський контроль;
- в) бюджетне управління;
- г) бюджетний контроль.

18. Об'єкт бюджетного контролю – це:

- а) бюджетна діяльність;
- б) грошові, розподільчі процеси при формуванні і використанні грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування;
- в) фінансові ресурси у нефондовій формі;
- г) кошти місцевих бюджетів, фінанси комунальних підприємств.

19. Залежно від суб'єкта бюджетний контроль поділяють:

- а) на державний бюджетний контроль, який здійснюють органи державної влади; відомчий контроль, який проводять контрольно-ревізійні управління міністерств і відомств;
- б) внутрішньогосподарський контроль, що здійснюється фінансовими службами підприємств, організацій і установ;

в) незалежний контроль, який проводять спеціалізовані аудиторські фірми і служби;

г) усі відповіді правильні.

20. До спеціальних служб державного контролю в Україні, які здійснюють бюджетний контроль, належать:

а) Державна фінансова інспекція України;

б) Рахункова палата, Державна казначейська служба України;

в) органи системи Мінфіну (фінансові управління і відділи, центральний апарат), Фіскальна служба України;

г) усі відповіді правильні.

ТЕМА 12. СВІТОВИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

12.1. Моделі організації місцевого самоврядування

12.2. Європейська хартія місцевого самоврядування: основні принципи організації місцевих фінансів

12.3. Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн

12.4. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування

12.5. Досвід адміністративно-територіальних реформ у зарубіжних країнах

ТЕСТИ

1. Європейська хартія місцевого самоврядування була підписана:

а) 15 жовтня 1985 р.;

б) 3 серпня 1990 р.;

в) 11 травня 1995 р.;

г) 26 березня 2005 р.

2. Провідна ідея Європейської хартії місцевого самоврядування – це:

а) посилення централізації влади є важливим внеском у розбудову Європи на принципах демократії;

- б) необхідність наділення органів державної влади автономією щодо своїх функцій, засобів і ресурсів для їх виконання;
- в) існування місцевої влади не може забезпечити ефективно і близьке до громадянина управління;
- г) місцева влада є однією з головних підвалин будь-якого демократичного режиму.

3. Один із принципів організації місцевих фінансів у Європейській хартії місцевого самоврядування передбачає, що принаймні частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування має формуватися за рахунок:

- а) місцевих податків і зборів;
- б) загальнодержавних податків, зборів (обов'язкових платежів);
- в) міжбюджетних трансфертів;
- г) доходів від операцій із капіталом.

4. Принцип еквівалентності організації місцевих фінансів означає, що:

- а) фінансові системи, які становлять підґрунтя ресурсів органів місцевого самоврядування, повинні мати диверсифікований характер;
- б) наближення до безпосереднього споживача тих суспільно значущих благ і послуг, які надаються мешканцям територіальних громад за розмежування видатків між різними ланками бюджетної системи;
- в) делегування частини компетенцій і відповідальності від центральної влади на користь органів місцевого самоврядування;
- г) фінансові ресурси на місцевому рівні мають відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть мешканці територіальних громад, а можливості отримання ними суспільно значущих благ та послуг мають зростати відповідно до збільшення обсягу податкових надходжень.

5. Чинники, які не пливають на збільшення бюджетних видатків за кордоном:

- а) зростання населення міст, що потребує більших видатків на соціальнокультурні та побутові потреби;
- б) розширення кола завдань, вирішення яких покладається на місцеву владу;

- в) прискорення урбанізації населених пунктів, унаслідок чого зростають затрати на утримання доріг, освітлення, благоустрій тощо;
- г) зменшення ролі місцевої влади у відтворенні робочої сили.

6. Висока питома вага видатків місцевих бюджетів до ВВП спостерігається:

- а) у Данії, Швеції, Фінляндії;
- б) Польщі, Греції, Іспанії;
- в) Великобританії, Німеччині, Португалії;
- г) Австрії, Бельгії, Франції.

7. Видатки місцевих бюджетів Франції найбільше спрямовуються на такі програми та заходи:

- а) охорона здоров'я, освіта, житлове будівництво, культура, забезпечення правопорядку;
- б) надання окремих видів соціальних послуг, утримання шляхів і вулиць, забезпечення кадрами;
- в) утримання санітарної, медичної та комунальної служби, міський транспорт, школи, надання соціальної допомоги;
- г) санітарний контроль, освітлення вулиць, утримання парків і кладовищ, надання допомоги бідним.

8. Найбільше коштів місцевих бюджетів зарубіжних країн витрачається:

- а) на загальнодержавні послуги;
- б) громадський порядок і безпеку;
- в) економічну діяльність;
- г) соціальні потреби громадян.

9. Основу дохідної бази місцевих бюджетів за кордоном становлять:

- а) податкові надходження;
- б) неподаткові надходження;
- в) доходи від операцій із капіталом;
- г) міжбюджетні трансферти.

10. Доходи місцевих бюджетів формуються переважно за рахунок прямих податків у таких країнах:

- а) Австрія, Іспанія, Італія;
- б) Німеччина, Нідерланди, Португалія;
- в) Великобританія, Данія, Польща;
- г) Греція, Франція, Чехія.

11. Якими повноваженнями не володіють органи місцевого самоврядування зарубіжних країн щодо місцевого оподаткування:

- а) упровадження місцевих податків і зборів;
- б) установлення ставок місцевих податків і зборів;
- в) надання податкових пільг;
- г) визначення норм відрахування загальнодержавних податків.

12. Яким державам поступаєся Україна за рівнем податкової незалежності:

- а) Австрії, Іспанії, Люксембургу;
- б) Білорусі, Казахстану, Російській Федерації;
- в) Індії, Китаю, Пакистану;
- г) Алжиру, Єгипту, Південно-Африканській Республіці.

13. Процедура розподілу локальних податкових надходжень у федеративних державах відбувається за схемою:

- а) «влада штату – місцева влада»;
- б) «місцева влада – влада штату»;
- в) «центральний уряд – місцева влада»;
- г) «центральний уряд – влада штату».

14. Найпоширенішим податковим плаєжем у системі місцевого оподаткування за кордоном є податок:

- а) з обороту;
- б) на прибуток корпорацій;
- в) з доходів громадян;
- г) акцизний.

15. У Норвегії не справляють таких місцевих зборів:

- а) за користування каналізаційною мережею;
- б) за вивезення сміття та побутових відходів;
- в) за прибирання громадських місць;
- г) за першу реєстрацію транспортного засобу.

16. Формами місцевих позик у зарубіжних країнах не є:

- а) облігаційні позики;
- б) безоблігаційні позики;
- в) кредити фінансово-банківських установ;
- г) міжбюджетні позики.

17. Які субсидії спеціального призначення не надаються органам місцевої влади зарубіжних країн:

- а) інвестиційні;
- б) безумовні;
- в) обумовлені;
- г) капітальні.

18. В якій країні набула поширення практика функціонування спеціальних фондів фінансового вирівнювання, призначених для розподілу інвестиційних субсидій:

- а) в Австрії;
- б) Австралії;
- в) Алжирі;
- г) Аргентині.

19. Принцип ефективності фінансового вирівнювання територій означає таке:

- а) при визначенні сукупних видаткових потреб окремі чинники, що визначають їхній розмір, слід урахувувати тією мірою, якою вони впливають на вартість послуг, що їх надають органи місцевої влади;
- б) методи оцінки потреб і розрахунку трансфертів слід застосовувати без істотних змін протягом тривалого періоду часу;

в) розрахунки обсягів видатків, відповідно до яких визначаються суми трансфертів, не повинні враховувати ступеня ефективності вико ристання ресурсів;

г) фінансове вирівнювання має стимулювати відповідальність місцевої влади і спонукати їх до підвищення ефективності надання суспільних благ та послуг.

20. Необов'язкові трансферти, що передаються від одних інституційних одиниць сектору суспільного управління до інших або між органами державного управління і міжнародними організаціями, називаються:

а) субсидії;

б) дотації;

в) гранти;

г) субвенції.

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ

1. Порівняйте положення Європейської хартії місцевого самоврядування і Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо принципів організації місцевих фінансів.

2. Проаналізуйте склад доходів і видатків місцевих бюджетів зарубіжних країн (на основі однієї або кількох країн).

3. Обґрунтуйте досвід функціонування місцевого оподаткування за кордо ном. Які можливості його запровадження в Україні ви можете запропонувати?

4. Порівняйте зарубіжний досвід фінансового вирівнювання. Що можна адаптувати до практики нашої держави?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова література

1. Бюджетний кодекс України: станом на 1 січня 2012 р. / Верховна Рада України. Офіц. Вид. К.: Парлам. вид-во, 2012. 240 с.
2. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
3. Гораль Л. Т., Спасів Н. Я., Мартинюк В. Ф., Маринчак Л. Р. Місцеві фінанси: навч. посіб. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 350 с.
4. Господарський кодекс України: станом на 21 січня 2011 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2011. 160 с.
5. Євдокімова М. О. Місцеві фінанси: навч. посіб. / ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Х., 2014. 343 с.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування. Url: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
7. Жихор О. Б., Кириленко О. П., Тридід О. М. та ін. Місцеві фінанси: підручник / за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко; Ун-т банк. справи Нац. банку України. К.: УБС НБУ, 2015. 579 с.
8. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII. Url: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
9. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. № 333-р. Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
10. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. Url: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки. Розпорядження Кабінету

Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. Url: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>

Допоміжна література

1. Александрова Г. М. Проблеми фінансування освіти на місцевому рівні. Інтелект XXI. 2015. № 3. С. 56–69. 42
2. Александрова Г. М. Стан бюджетного вирівнювання в Україні та проблеми застосування міжбюджетних трансфертів на практиці. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 8. С. 922–929. Url: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/190.pdf>
3. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 56–66.
4. Волохова І. Фінансове вирівнювання в Україні: пошук ефективної моделі. Проблеми економіки. 2013. № 4. С. 324–330. Url: http://problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-4_0-pages-324_330.pdf
5. Лінтур І. В. Можливості оптимізації формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Url: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/181.pdf>
6. Луніна І. І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ. Економіка України. 2015. № 3. С. 31–40.
7. Набатова Ю. О., Ус Т. В. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. Url: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_68
8. Наконечний В. В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 1. С. 283–289. Url: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2014_1_42

9. Патицька Х. О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад. Ефективна економіка. Дніпровський державний аграрно-економічний університет. 2015. №

10. Url: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4412> 10. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 9. 2016. Url: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/140.pdf>

11. Тарасенко Т. Проблема децентралізації в реформуванні місцевого самоврядування в Україні. Державне управління місцевого самоврядування. 2014. № 2 (21). С. 277–286.

12. Тарнай В. А., Карелін С. І., Корнилюк С. В. Кращі практики бюджетної прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування. К.: Центр політичних студій та аналітики, 2015. 64 с.

13. Титар А. О. Зарубіжний досвід планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів. Управління розвитком. 2013. № 16 (156). С. 14–16.

14. Ткачук А. Ф. Латвія: довга дорога реформ. Робочі записки. К.: Легальний статус, 2015. 56 с.

15. Трещов М. М., Мунько А. Ю. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять. Ефективність державного управління: зб. наук. пр. 2015. Вип. 42. С. 187. 43

16. Як провели реформу адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування у Латвії. Url: <http://www.csi.org.ua/?p=4802>

17. Яценко Ю. О. Окремі аспекти впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес на рівні місцевих бюджетів. Фінанси України. 2013. № 7. С. 44–77.

Інформаційні ресурси

1. Азіатський банк розвитку. Url: <http://www.adb.org>
2. Банк міжнародних розрахунків. Url: <http://www.bis.org>
3. Державний комітет статистики України. Url: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Європейський банк реконструкції і розвитку. Url: <http://www.ebrd.com>

5. Журнал «Актуальні проблеми економіки». Url: <http://www.economicscience.net>
6. Журнал «Економіка і держава». Url: www.economy.in.ua
7. Журнал «Фінанси України». Url: www.minfin.gov.ua
8. Журнал «Фінанси України». Url: www.minfin.gov.ua/Законодавство України. Url: <http://rada.gov.ua>
9. Кабінет Міністрів України. Url: <http://www.kmu.gov.ua>
10. Міжнародний валютний фонд. Url: <http://www.imf.org>
11. Міністерство фінансів України. Url: <http://www.minfin.gov.ua>
12. Національний банк України. Url: <http://www.bank.gov.ua>
13. Центральний Європейський банк. Url: <http://www.ecb.in>

Навчальне видання

Укладач

Фугело Павліна Миколаївна

Методичні рекомендації
для проведення практичних занять
з дисципліни

ФІНАНСИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

Підписано до друку _____ р. Формат 30 × 42/4.
Папір офсетний. Ризографія. Авт. арк. ____.
Обл.–вид. арк. ____ . Ум.д.а. ____ Тираж _0 прим. Зам. _____.

Підготовлено до друку та видруковано
у Подільському державному аграрно-технічному університеті.
32300, Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13